

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xviiij. De causis quae excusant ab excommunicatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

obliget, in foro tamen exteriori ob rationes dictas merito timenda est.

De causis quæ excusant ab excommunicatione. Cap. XVIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ignorantia omnis an ab excommunicatione excuset.
- 2 Ignorantia triplex est, crassa, affectata, & probabilis, seu inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi quid denotet.
- 4 Ignorantia crassa seu supina, quænam sit.
- 5 Ignorantia affectata quid sit.
- 6 Ignorantia inuincibilis, quæ dicatur.
- 7 Excommunicatio alia est iuris, alia hominis, & quid utraque sit.
- 8 Ignorantia, quæ a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit.
- 9 Ignorantia, alia est iuris, alia facti, & quid utraque sit.
- 10 Ignorantia crassa, nec a culpa mortali, nec ab excommunicatione excusat.
- 11 Clericum percussus, quem ex ignorantia crassa Clericum esse ignorat, excommunicatus est.
- 12 Episcopus, clericum alienum sine proprii Ordinarij licentia ordinans, suspensus est.
- 13 Parochus contrafaciens Statutis Episcopi sub pena excommunicationis latis, an ex ignorantia, ab eius incursum excusetur.
- 14 Ignorantia inuincibilis facti, aut iuris, a peccato, & excommunicatione excusat.
- 15 Ignorantia inuincibilis circumstantiæ, quæ speciem peccati constituit, aut grauiorem reddit, a culpa, & excommunicatione excusat.
- 16 Contrahens cum Mortali, consanguinea, vel affine, quam talem esse inuincibiliter ignorat, non excommunicatur.
- 17 Vas sacrum furatus, inuincibiliter ignorans esse sacrum, pena tantum furti, non sacrilegij puniendus est.
- 18 Clericum percussus, probabiliter talem esse ignorans, non est excommunicatus.
- 19 Volens percutere Petrum Laicum, si errans in persona, Ioannem Clericum percussit, existimans esse Petrum Laicum, in excommunicationem non incidit.
- 20 Percussus Clericum, ignorans inuincibiliter esse Clericum, quando excommunicationem incurrat.
- 21 Ignorantia inuincibilis Canonis, penam excommunicationis inferentis pro actu lege Diuina non damnato, sed solum iure positivo, a culpa, & ab excommunicatione excusat.
- 22 Ignorans inuincibiliter mandatum superioris, contrafaciendo penam non incurrit.
- 23 Contrahere cum consanguinea, vel affine in quarto gradu, sola lege humana prohibetur.
- 24 Ignorans inuincibiliter Statuta inferiorum, quibus aliquid iure Diuino damnatum sub pena excommunicationis prohibetur, contrafaciendo non est excommunicatus.
- 25 Ignorantia crassa contrafaciens mandato superioris a pena non excusat.
- 26 Statutum Episcopi in Synodo factum, probabiliter ignorans, pena illius non subiecitur.
- 27 Pape excommunicationis penam infligentis pro peccato iure diuino damnato, an inuincibiliter legem ignorans, peccatum illud committens, excommunicatus sit.
- 28 Glossæ, & aliorum Doctorum opinio affirmatiua de hac

re latè explicatur.

- 29 Ignorans excommunicationem imponi a iure ob Clerici percussorem, irregularis est, si facti memor, Ordines in eo statu suscipiat.
- 30 Ignorans penam civilem alicui crimini impositam, illam committens, penam legis non euadit.
- 31 Ignorans inuincibiliter Canonem Pape, excommunicationis penam pro delicto etiam iure Diuino damnato, et si sciat factum alias esse illicitum, delictum illud committendo, non est excommunicatus.
- 32 Pene quantitas, proportionari debet quantitati culpe.
- 33 Affectio Bullarum in Valuis S. Petri an sufficiat ad incurrendam penam contrafacienti.
- 34 Ratio eadè est tam in Constitutionibus Pontificijs, quàm in Ordinarij Statutis, quoad penam incursum contrafacientibus impositam.
- 35 Intellectus e. cum illorum, de sent. excom. quis.
- 36 Ignorans probabiliter se excommunicatum, celebrando, nec peccat, nec irregularis est.
- 37 Ignorantia probabilis pena a lege civili pro delicto imposita, non excusat a pena legis ordinaria, & quare.
- 38 Impubes doli incapax excommunicationem non incurrit.
- 39 Absens, & ignorans, quando excommunicari poterit.
- 40 Impotentia moralis aliquid faciendi ab excommunicatione excusat.
- 41 Necessitas violentiæ, seu metus grauis mortis, & infamie, quando a peccato, & pena excuset.
- 42 Celebrare coram excommunicatis ob metum mortis a 17 anno inuicisse, quando licitum, aut illicitum sit.

1 Inter alia, quæ excusant ab excommunicatione, numerari solet ignorantia. Quamuis enim regulariter excommunicatio vel hominis, vel iuris ignorantem non liget, si licet, eo quod excommunicatio communiter non nisi ob peccatum mortale contumacia ferri soleat, t. 1. q. 8. c. 1. Nemo, quæ quidem contumacia ignorantem non inest, arg. l. qui ignorans, ff. locati, & facit c. 2. de constit. lib. 6. Quia tamen Regula hæc, non ita vera est, quia varias exceptiones admittit, etenim absens & ignorans excommunicari ab homine potest, arg. cap. cum sit Romana, §. vlt. de appellat. & testatur glot. in c. Apostolica, in verbo, probabilis, de cler. excomm. ministrant, cum excommunicationis vis ab auctoritate & voluntate eam ferentis dependeat, quæ in absentem & ignorantem exerceri valet, ideo nonnulla in hac materia scitu necessaria fundamenta proponemus, quibus quisque, quid in hac re sentiendum sit, facile colligere possit.

- 2 Primum igitur fundamentum sit, quod ignorantia alia crassa & supina est, alia affectata, alia probabilis, vt Canonistæ loquuntur, seu vt volunt Theolog. inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi, vt pertinet ad ingenij humani vitium, est, quando quis non satis intelligit, quid faciat, aut dicat.
- 4 Ignorantia crassa, atque supina est, qua quis ignorat id, quod communiter omnes sui ordinis sciunt, & quod ipse scire debet, & potest. Et dicitur crassa, quia causator ex desidia, & pigritia laborandi, vt ad sciendam perseruat, quæ frequenter crassis & pinguibus hominibus inest, & pingues enim regulariter sunt somnolenti & desides: vnde prohibentur a diligenti consideratione. Dicitur autem supina, quia tales quasi supini iacent, non volentes se erigere ad facti considerationem, de quibus dicitur. Hierem. 4. Sapientes sunt, vt faciant mala, bene autem facere nescierunt.
- 5 Affectata est, ubi quis ignorat, quia scire non vult, quod scire debet, & potest, vt liberius absque conscientie remorsu, aut alia de causa iniusta peccet, sicut de quibusdam dicitur. Noluit intelligere vt bene ageret. Psal. 35. & alibi. Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolimus.
- 6 Inuincibilis dicitur, non quod simpliciter vinci non possit, sed quæ manet, postquam homo debitam diligentiam adhibue-

hibuerit, & qua homines sui status cōmuniter post debitam diligentiam laborant, qualis est ignorantia eius, qui homines doctos, & timoratos consulens, non recte instruitur. Talis etiam fuit ignorantia in Iacob, quando fuit ei supposita Lia pro Rachele; potuisset quidem Iacob illam lucerna adhibita cognoscere non esse suam, sed quia non consuevit fieri, dicitur non potuisse vel saltem non debuisset cognoscere. Sic etiam inuincibilis dicitur ignorantia, qua parochianus aliquis ignorat ieiunium certo die obseruandum, pro eo quod suus plebanus non pronunciauit die, & hora qua pronunciari solet; quo tamen parochianus ille praesens fuit diligenter auscultans intimando; licet enim simpliciter ignorantia illa vinci potuit; quia tamen fecit quod debuit, intrando Ecclesiam, audiendo sermonem, & auscultando diligenter, dicitur illi inuincibilis. Quae omnia colligi possunt ex S. Thom. 1. 2. quaest. 6. art. 8. Caiet. & Medin. ibi. & 1. 2. quaest. 76. art. 2. & 3. & illi in locis Caiet. & Medin. Summa Astenf. 1. par. lib. 2. tit. 1. art. 2. Gabr. 2. d. 22. quaest. 2. art. 1. Nauar. in Man. cap. 23. numer. 45. & 46. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 17. de sent. exco. lib. 6. Adrian. Quodlib. 4. art. 1. lit. O. Ludouic. Gomez. rep. in capitul. v. animarum, numer. 54. de Constitut. libr. 6. & alijs.

7 *Secundum fundamentum* sit, sententia excommunicationis, alia dicitur esse Iudicis, seu hominis; alia Canonis, Iuris seu Statuti. Illa sententia dicitur esse iudicis, vel hominis, quae fertur pro contumacia vel offensa, non tamen intentione constitutionis generalis faciendae, aut perpetuae, sed vt alicui personae particulari, vel personis, ad vitam earum, vel alicui negotio consulatur ad tempus. Illa verò dicitur ferri a Iure, seu a Canone, seu per modum Statuti, cū ab eo qui potest facere Constitutionem seu Canonem generalem, vt Papa; vel particularem, vt Legatus in prouincia Legationis suae; vel Archiepiscopus, vel Episcopus in sua diocesi; vel Concilium Prouinciale in prouincia sua; animo ius statuendi, statuitur aliquid in perpetuum, & generaliter in omnes subditos suos, & Statutum illud roborat per sententiam excommunicationis in futuros transgressores illius Statuti prolatam, in hunc, vel similem modum: *Excommunicamus omnes illos qui de cetero talo quid commiserint.* ex Summa Astenf. 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 4. & 5. Marian. Socin. sen. in c. perpendimus, num. 49. de sent. exco. vbi latius differentias inter excommunicationem latam a Iure, vel ab homine prosequitur, a nume. 57. vsque ad num. 74.

8 *Tertium fundamentum* sit, Cum excommunicatio non nisi ob culpam mortalem incuratur, ignorantia, quae a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit: quae vero a culpa non excusat, nec ab excommunicatione ob peccatum inflicta excusabit. Adria. in 4. tract. de Claibus, quaest. 3. vers. ex his aliter, & vers. fortasse obijcies. Alphonsus a Castro, lib. 2. de potest. leg. pœnalis, c. 14. versic. prima propositio, Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 7. vers. In Summa, de sent. exco. lib. 6. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 24. art. 6. Barthol. Medina. in 1. 2. q. 76. art. 3. Henriquez lib. 13. de exco. cap. 23. §. 2. & Sotus, 4. dist. 22. quaest. 1. artic. 2. versic. Quartus demum casus.

9 *Quartum fundamentum* sit, Ignorantia alia est facti, alia iuris. Facti ignorantia est, quia ignoratur opus aliquod factum esse, vt pote, si ignoret quis, nuptias inter personas istas esse contractas, aut sententiam excommunicationis in hanc personam esse latam, aut hunc cibum esse mortiferum aut hanc rem esse alienam, vel furto sublatam, aut patri meo donatam, aut hoc animal esse hominem, aut nesciat hunc hominem esse patrem suum, aut Iudaeum, aut Sarcenum, aut cognatum, aut affinem, aut esse aliam quam coniugem suam. Iuris verò ignorantia est, qua ignoratur Ius, Constitutio, seu Lex aliqua siue humana, siue Diuina; veluti cum quispiam ignorat nuptias semel rite contractas esse indissolubiles aut commixtionem carnalem cum non sua vxore, esse veritam & illicitam, aut illicitum esse accipere lucrum pro pecunia mutua, aut nescit conubia inter consanguineos, & affines esse illicita seu interdicta, aut nescit haereticos, aut percutientes clericos, esse ip-

so facto excommunicatos. Vnde ignorantia, qua nescio commixtionem cum hac persona, cum qua contracti in facie Ecclesiae esse fornicationem, interdum est ignorantia facti, interdum verò ignorantia iuris. Nam si nouero hanc personam esse consanguineam aut affinem in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis; aut affinitatis, sed nescio ius prohibere talium personarum matrimonium tunc est ignorantia iuris: Si verò nouero ius hoc prohibere, sed nescio personam hanc nihil esse consanguineam, vel affinem, tunc est ignorantia facti. Parimodo si nouero percutientem clericum ipso iure excommunicatum esse, sed nescio an Petrus quem percussi sit clericus, erit ignorantia facti; si verò ignorem, ius penam excommunicationis infigere ei, qui clericum temere percussit, & tamen scio hunc quem percussi clericum esse tunc solum erit ignorantia iuris. Vtraque verò ignorantia tam facti, quam iuris, tam crassa, quam supina, vel inuincibilis semper probabilis, esse potest, vt communis Doctorum opinio docet. Quibus positus fundamentis, quid in hac re sentiam, sequentibus propositionibus exponam.

10 *Prima propositio.* Ignorantia crassa, vel affectata, si ut non excusat a culpa mortali, ita neque ab excommunicationis pena pro culpa a Iure, vel homine imposita excusat. Est communis, in glo. c. apostolica, in verbo, probabilis, & ibi Panorm. num. 3. & 4. de cler. exco. mun. ministr. & glof. in cap. si verò, 2. in verbo ignorauerit, de sent. exco. mun. Adrian. in 4. tract. de Claibus, quaest. 3. vers. Septima exceptio, & Quodlib. 4. non longe a fine, ar. 1. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana, fol. 246. Martin. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 6. Sotus, 4. d. 22. quaest. 1. art. 2. non longe a fine, & quaest. 28. quaest. 1. art. 2. vers. Ex his primum. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 16. de sent. exco. mun. lib. 6. Summa Angelica, in verbo, excommunicatio, 7. Casu vlt. num. 3. vers. vtrum ignorantem, Syluest. in verbo, ignorantia, num. 15. vers. & sic non ligatur ignorans. Tabiena, verbo, exco. mun. 4. §. 2. & verbo, exco. mun. 7. post vltimum casum, §. 1. Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. Henriquez, lib. 13. cap. 23. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 6. & colligitur ex cap. 2. de constitut. in antiqu. & c. vt animarum, tit. eod. lib. 6. vbi id expresse habetur, & faciunt ea, quae tradit S. Thom. 1. 2. quaest. 76. artic. 3. Hinc

11 *Inferitur primo.* Quod qui Petrum Clericum percussit, quem ex ignorantia affectata, vel crassa ignorat esse Sacerdotem, non solum peccat peccato sacrilegij, sed etiam excommunicationem incurrit, secundum communem in c. si verò, 2. & ibi glof. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 16. vers. illud sane praetermittendum, de sent. exco. lib. 6. Vgol. loco proxime citato.

12 *Inferitur secundo.* Episcopum incidere in suspensionem latam in c. eos, qui de temp. ordin. lib. 6. si Clericum alienum, sine proprij Ordinarij licentia ordinauerit: quia Episcopus in hac re praesumitur scienter talem ordinasse, nec ignorantiam praetendere valet, quia ad Episcopum spectat hoc scire, arg. cap. cum nullus, de temp. ordi. lib. 6. & quemlibet ordinandum scrutari tenetur, argum. cap. Qui Episcopus, dist. 23. & c. Quando Episcopus, dist. 24. glo. in d. c. eos qui, in verbo, si tenet, etiam ignorantia eius quod quis ex officio scire debet, a peccato non excusat, arg. Simperitia, si. ad leg. Aquil. Angelica, in verb. exco. mun. 7. Casu, vlt. num. 3. versic. Et sic cum talis ignoras, ibi, nisi sit persona. Nauar. in Man. cap. 25. num. 133. Vgol. vbi supra, Quae doctrina omnino certa est, post Bullam Sixti V. quae incipit, *Sacrum & salutare*, editam anno 1588. Nonis Ianuarij, Pontificatus eiusdem anno 4. vbi Pontifex sic ordinantem alienum. Minoribus, aut Maioribus siue id scieter, siue ignoranter fecerit, nisi debna diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, a collatione quorumcumque ordinum, atque adeo ipsius iofura, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspendit, & ab ingressu Ecclesiae ar. et.

13 *Inferitur tertio.* Quod si Episcopus Sacerdotum sub pena excommunicationis late sententiae promulgauerit, ne parochi aliquos in Ecclesia choreas ducere, aut Matrimonia absque bannis contrahere patiantur, si parochus tantum

tem-

- temporis ibi commoratus sit; vt talia Statuta cognoscere poterit, contrafaciendo, excommunicationem incurret, etiam si Statuta ignoret; cum ad parochos constitutiones Synodales scire pertineat, arg. c. Apostolica, de cleric. excomm. in m. in st. d. 8. quæst. 1. artic. 2. ver. Ex his primum. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. nu. 6. & facit quod tradit. Nauar. in Manual. capitulo 25. numero 133.
- 14 *Secunda propositio*, Ignorantia inuincibilis, seu probabilis facti, aut iuris, sicut a peccato, ita etiam ab excommunicatione incurrenda excusat. Exempli causa, si statutum sit, ne quis sub pena excommunicationis arma nocte deferat, Petrus ignorans inuincibiliter illud Statutum, & ignorans factum illud esse malum, aut prohibitum inuincibiliter, nec peccat contrafaciendo, nec excommunicationem incurrit: Sic etiam, si Episcopus sub pena excommunicationis prohibet, ne Clericus gerat sericam, si Clericus Canonicum illum inuincibiliter ignorans, sericam portet, excommunicatus non erit. Ratio est: quia ignorantia inuincibilis excusat a peccato mortali, & consequenter ab excommunicatione maiori, quæ non nisi ob peccatum mortale incurritur, & colligitur ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 3. & laius tradunt auctores in prima propositione allati, nec vlla est in hac, re apud auctores difficultas, & in particulari id docent Martin. Ledesm. 1. 4. q. 9. 2. 4. artic. 6. Conclus. 1. & 3. Castro, lib. 2. de potest. leg. penalis, cap. 14. ver. prima propositio. Couar. in 3. alma mater 1. part. §. 18. num. 7. de sent. excomm. lib. 6.
- 15 *Tertia propositio*, Ignorantia inuincibilis, seu probabilis circumstantiæ, vel qualitatis eius, quæ speciè peccati constituit, aut grauiorem reddit, sicut excusat a culpa, sic excusat ab excommunicationis pena lata contra tale peccatum ratione talis circumstantiæ: sic Martin. Ledesm. 1. 4. q. 24. art. 6. Conclus. 2. & Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. nu. 13. ver. Tertium, de sent. excomm. lib. 6. Barthol. Medina, 1. 2. quæst. 76. art. 3. Henriquez, lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. lit. P. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 7. & colligitur ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 3. & Caietano ibidem. Ratio est: quia sicut ignorantia eius a quo solo pendet tota malitia operis, excusat a tota peccati malitia: ita ignorantia illius circumstantiæ, & qualitatis, a qua malitia operis partim dependet, ab ea malitia, & speciè peccati excusabit, quæ ab illa circumstantia, & qualitate ignorata deducta, & constituta fuerit: talis enim ignorantia actum ex parte illius circumstantiæ inuoluntarium facit, peccatum autem non est nisi quatenus voluntarium est. Quæ igitur ex parte malitia actus ex causa ignorantie & ratione inuoluntarij cessat, ea quidè, & excusabit ignorantia a culpa, & a pena excommunicationis ob culpam imposita. Hinc.
- 16 *Infertur primo*, Quod si quis cum Moniali aliqua coierit, ignorans illam esse monialem, sciens tamè non esse propriam uxorem, non coierit cum ea si sciret esse monialem, quamuis ob hanc ignorantiam inuincibilem non excusetur a peccato fornicationis, a peccato tamen sacrilegij excusatur: vnde si excommunicatio lata esset contra rem habentes cum Moniali, talis excommunicatus non esset: Sic, licet qui matrimonium cum consanguinea, aut affine aut Moniali contrahit, in excommunicationem incidit, vt habetur Clem. vnica, de consang. & affinit. qui tamen inuincibiliter ignorans eam aut consanguineam, aut affinem, aut Monialem esse, cum ea contrahit, excommunicatus non erit.
- 17 *Infertur secundo*, Quod qui percutit militem, aut magnatem ignorans inuincibiliter illum esse talem, puniri non debet pena statuta contra percutientem militem, aut magnatem, sed tantum pena percutientis priuatum, ex glos. in l. si quis ignorans, ff. locati, sicut qui vas Sacrum furatur inuincibiliter ignorans esse Sacrum, pena tantum furti, non sacrilegij puniendus est: & proinde nec excommunicationem, si quæ in vasa Sacra furantes lata esset, incurret.
- 18 *Infertur tertio*, Qui percutit Clericum, inuincibiliter ignorans esse Clericum, tamè si sciat esse hominem, in excommunicationem latam contra percutientem Clericum

non incidit, argum. c. si vero, 2. & ibi glos. de sent. excomm. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Conclus. 2. Ioan. Driedo lib. 2. de libert. Christ. fol. 253. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 10. num. 13. de sentent. excomm. lib. 6. Barthol. Medina in 2. 2. quæst. 76. artic. 3. Henriquez lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 8. quod procedit, etiam si malo animo illum percuterit. Ratio est: quia pena hæc infligitur solum, percuttoribus temerarijs Clericorum, non autem percuttoribus hominum: hic autem verè & formaliter non Clericum, sed hominem tantum percussit cum solum hominem percutere voluerit; ignorantia igitur inuincibilis contingens in eo, cuius causa excommunicationis pena iure indicta est, omnino ab ea pena excusat, quippe quæ actum, quoad illam qualitatem, inuoluntarium effecerit; quamuis ab ordinata pena percutientis hominem non excuset, cum hoc illi voluntarium erat. Secus autem si volens percutere Petrum Clericum, cui soli inimicus erat, sciens ipsum esse Clericum, & percussisset Ioannem Clericum, existimans Petrum esse eo quod similitudine ei esset statura, habitus, voce, & incessu, tunc enim verè Clerici percussor est, & excommunicationem incurrit: quia licet errauerit in hoc particulari individuo, & ratione huius actus videatur inuoluntarius, quia tamen voluntarius erat in obiecto, & percussione Clerici, & excommunicatio lata est in Clerici percussorem temerarium & iniuriam illi inferentem; ignorantia hæc non excusat ab excommunicatione, sicut nec verè constituit percussorem Clerici inuoluntarium.

19 *Infertur quarto*, Quod ignorantia inuincibilis facti ob inaduertentiam circumstantiæ & speciè, licet non excuset opus a peccato mortali, excusat tamen ab excommunicatione: vnde volens percutere Petrum Laicum, & errans in persona, percussit Ioannem Clericum, existimans esse Petrum Laicum, (eo quod absque habitu Clericali, & tonsura incedens apparebat esse Laicus) in excommunicationem non incidit, sicut nec ille, qui percussit Titium Clericum, cui inimicus erat, ignorans illum esse Clericum, vt colligitur ex cap. si vero, 2. de sent. excomm. & expresse docent. Tancredus, Innoc. Ioan. Andr. Anto. Panorm. ibi, num. 7. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. nu. 15. de sent. excomm. lib. 6. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christ. fol. 253. Henriquez, lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. Jitera H. Martin. Ledes. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Conclus. 2. Quicquid glos. in d. c. si vero, 2. in verb. ignorauerit, Alanum sequuta, & ibi Hostiensis, & Syluester, in verbo, excomm. 6. Notab. 4. talem excommunicatum falsò esse dicant. Si quidem excommunicatio fertur pro sola sacrilega percussione, a qua excusetur qui percutit Clericum inuincibiliter ignorans esse Clericum. Et certè, si error in sola qualitate sufficit ad vitandum excommunicationem, vt in secundo casu conungit, quando scilicet quis percussit Titium Clericum, ignorans illum esse Clericum, vt in d. c. si vero, 2. Alexander Papa III. definit; multo magis quando concurrunt error in qualitate, & errore in persona, vt in primo casu accidit, quado quis errè debet percutere Petrum Laicum, & percussit Ioannem Clericum, nec obstat Leum qui, §. si iniuria, ff. de iur. allegata a glossa, quia iniuria bene est allata tibi, sed ad excommunicationem incurrendam requiritur animus percutiendi Clericum, vt verba Canonis, *si quis suadente diabolo* declarat, ex quo enim inuincibiliter ignorabat eum esse Clericum, cessat dispositio illius Canonis, vt optime Panorm. in d. c. si vero, de sent. excomm. statuit.

20 *Infertur quinto*, Percutiens Clericum, etiam si ignorantia probabilis crediderit esse Laicum, excommunicationem incurrit quoties is eum animam habuit, vt nihilominus percuteret illum, si sciret illum Clericum esse. Ratio est: quia hæc ignorantia in hoc casu non est causa actus inuoluntarij, ideoque a pena Canonis non excusat. Secus autem dicendum est de eo, qui habuit voluntatem percutiendi Clericum, & percussit Laicum: nam iste excommunicatus non est, ex glos. in d. c. si vero, in ver. ignorauerit, & ibi Panorm. num. 7. de sent. excomm. qui citat. Feder. conf. 13. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. num. 15. de sent. excomm. lib. 6. Ratio est: quia non sufficit mala voluntas ad excommunicationem, sed requiritur actus externus. Cer-

tum igitur si, quod in hac tertia propositione diximus, ubi
cunque est ignorantia inuincibilis & iusta, ea excusat ab
excommunicatione, & hoc etiam si quis operam rei il-
licitae. Eadem enim ratio est, siue det operam rei licitae, siue
illicitae. Nam semper ignorantia inuincibilis & iusta ex-
cusat omnino a peccato illo inuoluntario, quod oritur ex
re ignorata. Hic enim est proprius effectus ignorantiae ius-
tae & inuincibilis, ut sicut ratione inuoluntarij excuset a
peccato, ita etiam ab excommunicatione ob peccatum il-
lud imposita; Qui effectus aequae procedit in eos, qui dat o-
peram rei illicitae, ac in eo qui dat operam rei licitae. Quae
omnia, & alia multa his similia colliguntur ex doctrina S.
Th. 1. 2. quae. 76. art. 1. 2. & 3. Ioan. Driedone lib. 2. de libert.
Christiana non longe a fine. fol. 248. & seq. Adria. Quod-
lib. 4. Castro. lib. 2. de leg. penali. c. 14. Cai. in 1. 2. quae. 76
art. 3. Couar. in calma mater, 1. part. §. 10. de sentent. exco.
lib. 6. Martin. Ledesma. 2. 4. quae. 24. articulo. 6. & alijs ci-
tatis.

21 *Quarta propositio.* Ignorantia inuincibilis Canonis, aut
Statuti, aut Mandati, penam excommunicationis infe-
rentis pro actu aliquo iure Diuino minime damnato, sed
solum iure positivo, a peccato, & a pena excommunica-
tionis excusat, & hoc siue sint Canones & Statuta Episco-
pi, siue Papae, non enim est in his differentia inter Statuta,
aut Mandata Papae, aut Episcoporum, nisi, quod non ita
facile iusta, rationabilis, & inuincibilis ignorantia contin-
git, nec praesumitur circa Romanorum Pontificum Cano-
nes, & Mandata, sicut in Episcoporum Statutis, & Man-
datis. Et tamen, si detur ignorantia inuincibilis & iusta
Canonum, & Legum iuris communis ea excusabit a cul-
pa, & a pena, secundum omnes; ignorantia vero crassa,
aut affectata, nec a culpa, nec a pena excommunicationis
pro culpa in dicta delinquentem excusat, ita Bar. in hanc. 20.
populos, nu. 21. C. de Summa Trin. glo. in c. A nobis, 1. in
verbo, non nisi subdit, ibi. [Dicas, quod bene sunt] Panor.
ibi, num. 9. de sent. excom. Angel. verbo, excommuni. 7. Ca-
su vit. num. 3. Syluest. verbo, excom. 10. nu. 4. vers. Tertio.
Tabiena, verbo, excommuni. §. Secundo, & verbo, exco.
7. post vltimum casum, §. 1. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 33.
in fine. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quae. 3. vers. sed ma-
gis dubium. & Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana. fol.
248. Martin. Ledesma. 2. 4. quae. 24. art. 6. Sotus 4. d. 22. qd.
1. art. 2. vers. Quartus demum casus. Alphonsus a Castro. 1.
2. de leg. penali, c. 14. Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. Co-
uar. in calma mater, 1. part. §. 10. num. 12. vers. Secundo prin-
cipaliter, de sent. excom. mun. lib. 6. Henriquez lib. 13. de
excommuni. c. 23. §. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9.
§. 8. num. 9. Ratio est, quia cum talis ignorantia inuincibi-
lis excuset a peccato, etiam ab excommunicatione, quae
non nisi ob peccatum mortale incurritur, c. Nemo, 1. 1. q.
3. excusabit. Sententia enim, aut Lex ignorantes inuincibi-
liter non ligat, arg. cap. 2. de constitut. lib. 6. & facit c. igno-
rantia, de reg. iur. lib. 6. & glo. in cap. A nobis, 1. in verbo,
Non nisi subditi, & ibi Panorm. num. 9. citantes ad hoc
capitul. Quod dicitis, distinct. 16. & capitulo. Proposisti,
dist. 82.

22 *Hinc inferitur.* Quod si Episcopus aut Mádato, aut Sta-
tuto suo Synodali excommunicet choreas ducentes die-
bus festis, ignorans inuincibiliter tale Mandatum, contra
faciendo, non erit excommunicatus. Eodem modo, si excō-
municatiois penam infligat contra Clericos habitus, &
tonsuram non deferentes; aut sub pena excommunicatio-
nis prohibeat, ne Clerici gerant ferica; aut parochis sub
excommunicationis pena praecipiat, ne sine bānis prae-
cedentibus aliquos matrimonio coniungat, contrafacien-
tes, si probabiliter huiusmodi Statuta, seu Mandata Episco-
pi ignorauerint, in excommunicationis penam non in-
cidant. Ratio est, quia res ex se mala non est, nec contrafa-
ciendo mortaliter peccat, ut constat, cum inuincibiliter
taliam praecipiat Episcopi ignorent, ut supponimus: secus
autem, si ignorantia crassa supina, vel affectata fuerit.

23 Sic etiam cum sola Lege humana prohibitum sic acci-
pere in vxorem eam quae aliquem attingit quarto confan-
guinitatis, vel affinitatis gradu, ut habetur in Conc. Late-
ranensi sub Innocentio III. cap. 50. & refertur in c. Nō de-

bet, de consang. & affinit. si quis contrahat cum aliqua,
quae illi quarto gradu consanguinitatis, aut affinitatis cō-
iuncta est, inuincibiliter ignorans ius Canonici seu Pon-
tificum tales nuptias prohibere, excommunicatio nem. Cle-
vicae de consang. & affin. non incurrit. Ioan. Driedo, lib.
2. de libert. Christiana, fol. 254. Nauar. in Manuali, cap. 22.
num. 43. vers. sequitur secundo, & cap. 27. num. 141. ver.
Quadragesima, qui alios citat, affirmans etiam se cō-
iuncta & Bonif. super eadem, ita in Sacro Palatinatu Pra-
torio respondisse. Qui docent id procedere non solum in
probabili ignorantia facti, quando scilicet ignorans se esse
consanguineos & affines; sed etiam quando ignorant in-
uincibiliter ignorantia facti, quando scilicet ignorans se esse
Glo. in d. Clem. vica, in verbo, scilicet, & Summa Aste-
fis 2. part. lib. 7. tit. 2. Casu. §. 1. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 33.
& Tabiena, in verbo, excommuni. 5. Casu 49. §. secundo, id
solum verum esse putent in ignorantia probabili facti. Om-
nes autem docent ignorantiam affectatam, seu crassam
vel supinam facti, aut iuris, non excusare, tunc enim sicut
mortaliter peccat qui contrahendo: ita pro peccato illo mer-
tali excommunicatione inuoluitur, etiam ignorans. Et
quod de his casibus diximus, de alijs similibus iudican-
dum est.

24 *Quinta propositio.* Ignorans inuincibiliter Statuta, &
Canones Ordinariorum, seu inferiorum Romano Pon-
tificis, quibus sub pena excommunicationis latae sententiae
aliquid iure Diuino, naturali, aut humano cōmuni dam-
natum prohibetur, si contrafecerit, excommunicationis
vinculo non innotdat. Est communis, Ioan. Andria cap.
2. in verbo ignorans, & ibi Gemin. eod. num. 25. vers. Glo.
in verbo, ignorans, de constitut. lib. 6. Franciscus Zaba. in
repet. eiusdem cap. num. 9. Panorm. in cap. A nobis, 1. nu.
9. de sent. excommuni. ait hanc sententiam esse aequiorem
ibi Felin. num. 5. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quae. 3.
vers. Ex his alter. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana,
fol. 246. Syluest. in verbo ignorantia, nu. 15. vers. secundum
& in verbo excommuni. 2. num. 6. vers. Mihi videtur dicē-
dum. Summa Angelica, in verbo, excommuni. 7. Casu vit.
num. 3. Anton. 3. part. tit. 24. c. 33. Tabiena, verbo, excom.
4. §. secundo, & verbo, excommuni. 7. post vltimum Casum,
§. 1. Martin. Ledesma. 2. 4. quae. 24. art. 6. Concluf. 4. Sotus,
4. dist. 22. quae. 1. art. 2. vers. Quartus demum Casus, Pro-
positi 3. Castro, lib. 2. de lege penali, cap. 14. Francisca
Victoria, in Sum. Sacrament. num. 8. ver. Quarta, vbi ait, esse
communem DD. Barth. Medina. 1. 2. quae. 76. art. 3. Nauar.
in Man. cap. 27. num. 16. & num. 274. vers. Decimo tertio.
Ioan. Crocius, in c. vt animatum de constit. lib. 6. Ioan. Ma-
ior. 4. dist. 18. quae. 4. Henriquez, lib. 13. de excommuni. c.
23. §. 2. Vgol. de cens. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. numer. 10.
qui alios pro hac opinione refert, & certe est communis
opinio omnium, quos vidi, praeterquam glossa, in c. A no-
bis, 1. in verbo, non nisi subditi, de sen. excommuni. & Co-
uarronias, in calma mater, 1. par. §. 10. num. 11. vers. Hinc
denique, de sent. excom. lib. 6.

25 *Secus* autem, si ignorantia super huiusmodi Ordina-
riorum Statutis, penam excommunicationis inferentibus
fuerit crassa, & supina; veluti, si huiusmodi Statuta Or-
dinariorum sint talia, quae quotidie in Ecclesijs per presi-
teros parochianos publicantur & euulgantur, quae & ipse
si fecisset quae illius parochiae homines communiter face-
re consueuerint, ad eundem templum, & conciones, ignora-
re non potuit; nam talis ignorantia facientem opus lege
Diuina, aut naturali, aut iure humano communi alioquin
damnatum ab excommunicatione, etiam per solum Sta-
tutum Ordinarij instricta, non excusat. Quae doctrina ex
cap. vt animatum, de constitut. lib. 6. colligitur, vbi sic ha-
betur: *Vt animarum periculis obuietur, sententis per Statu-
ta quorumcumque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus
ignorantes: dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit,
aut supina.* Haec Bonifacius Papa VIII. Ex quibus constat
Canonis conditorem simpliciter decernere, ignorantem nō
ligari Statutis Ordinariorum, nisi ignorantia fuerit crassa,
aut supina. Sermo autem simpliciter prolatus, vniuersaliter
intelligendus est, siue ergo fuerit de re diuino iure, aut
naturali, aut communi damnata, ignorantem non ligabit.
Et

Et certe, cum constitutio hæc edita fuerit, vt animarum periculis obuiaretur: vt ex verbis ipsius Canonis constat, nisi Pontifex voluisset, vt ignorantes Statutum quo aliquid iure diuino damnatur, eius penam non incurrerent, nullo modo animarum periculis obuiaret, sed superflua omnino Constitutio illa esset, cum nulli vnquam dubium erat aut esse poterat, quod dans operam rei licite, & ignorans legem prohibentem sub excommunicationis pena rem alioquin licitam, aut indifferentem aliqua ex causa, excommunicationem incurreret, si opus illud alioquin in felicitatum, aut indifferentem faceret: cum excommunicatio non nisi ob mortale peccatum incurratur, ca. Nemo, r. r. quæst. 3. peccatum autem non est nisi sit voluntarium, voluntarij autem legem non transgreditur, & consequenter non peccat contra legem, qui legem aliquam inuincibiliter latam esse ignorat.

26 *Hinc inferitur*, Si Episcopus Statuto suo Synodali excommunicat omnes concubinarios, & adulteros manifestos, aut omnes, qui affinem, seu cognatam vxoris propria carnaliter cognouerint, aut qui incestuose peccauerint, in his casibus quamuis peccet quispiam grauissime, & mortaliter, non tamen excommunicationem incurrit, si Statuta Episcopi, pro huiusmodi peccatis excommunicationis sententiam fulminantis, inuincibiliter seu probabiliter ignorauerit: scilicet si ignorantia illius crassa & supina fuerit. Sic etiam si Prælati Religiosorum excommunicationis sententiam ferat in aliquid admissum etiam iure diuino damnatum, si quis ignorans inuincibiliter aut probabiliter illam sententiam, in prædictum factum incidat, non erit excommunicatus: Ille autem dicitur probabiliter ignorare, qui ignorat tale præceptum, nec tenetur inquirere, aut diuinare: & maxime si alias paratus sit bona fide parere prælati suis: ignorantia enim quæ causat in voluntarium, ignorantem excusat, vt tradunt S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 8. & q. 76. art. 3. & Caiet. & Barthol. Medina ibi, Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 4. Martin. Ledesim. 2. 4. q. 24. artic. 6. Concl. 4. & alij omnes.

27 *Difficultas maior est de sententia lata a Papa, an scilicet si Pontifex penam excommunicationis infligat pro peccato iure diuino damnato, inuincibiliter legem ignorans, excommunicationem incurrat, si delictum illud commiserit.* Intelligitur autem quæstio hæc, non de ignorantia quæ contingit in hoc, an ille actus reprobus & illicitus sit, tunc enim ex communi omnium sententia inuincibilis ignorantia, sicut a peccato, ita etiam ab excommunicatione pro peccato imposita excusat: sed de ignorantia penam a lege inflictæ: quando scilicet criminis auctor actum prohibitu iure diuino esse nouit, penam tamen excommunicationis pro tali delicto, iure Pontificio impositam esse inuincibiliter ignorat. In qua re dissentiunt auctores.

28 *Aliqui enim, vt glossa in cap. A nobis, r. in verbo, Non nisi subditi, de sent. excommu. Bart. in l. cunctos populos Cod. de Sum. Trin. & fide Cathol. dicunt non excusari ab excommunicatione: Ex quo enim comittit factum damnatum iure diuino est in culpa, ait glossa, & potuit quare re de hoc; & quia talis est in dolo, faciendo rem quam scit sibi esse prohibitam, vt ait Bar. pro quibus facit l. nec exemplum, C. ad l. Cornel. de falsi. Eandem sententiam sequitur Sotus 4. dist. 6. quæst. 8. dicens: Quando super aliquo quod est ex iure diuino illicitum, additur pena Canonica, vt illud amplius euitetur, non est necessarium, ad hoc vt incurratur illa pena, aliqua scientia iuris Canonici; sed sufficit quod teneatur scire præceptum; sed si illud transgrediat, incurrit penam Canonice, etiam si nesciat a iure Canonico penam esse inflictam. Hoc enim modo (inquit) percutiens clericum, cum faciat contra præceptum diuinum de charitate fraternæ; & si nesciat excommunicationem latam a Canone super tali facto, tamen incurrit eam. Et occidens hominem, licet nesciret Canonem punientem homicidam, pena irregularitatis, tamen irregularis esset, quia in istis dat operam rei illicitæ, de qua re scire debet, quod sit illicita: & si nesciat, nullo modo debet illam excusari, quouosque consulas peritos, per quos possit scire illam esse illicitam. Hæc Sotus. Eandem sequitur S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 75. prop. finem, & latius eam defendunt Gab.*

4. dist. 6. quæst. 2. art. 3. dub. 8. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana, fol. 146. Adrian. in 4. arch. de Clauibus, quæst. 3. ver. sed magis dubium, & ver. Ex his aliter, Coular. in calma mater, 1. par. §. 10. num. 12. vel 1. Secundo principaliter, de sent. excommu. lib. 6. Francisc. a Victoria, in Summa Sacram. de excommu. num. 8. & Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. nu. 10. prop. finem, & Ioan. Maio. 4. dist. 18. quæst. 2. ad 4. qui hanc opinionem confirmant ex c. vt animarum, de Constitut. lib. 6. vbi Pontifex vult, Statuta Ordinariorum non obligare ignorantes. ergo secus in generalibus Statutis Canonum, vel Legum a Papa latis, quæ ab omnibus sciri debent, & custodiri, ca. 1. de Constitut. vt notat glo. in d. c. vt animarum, in verbo, Statuta; Vnde Ioan. Driedo, & Adrian. existimant, d. c. vt animarum, esse noui iuris inductum; aded, vt ante eius editionem, sententijs per Statuta Ordinariorum prolatis ligaretur transgressores, etiam ignorantes probabiliter Statuta Ordinariorum excommunicationem inferentia; & per eo sequens cum Papa solum excipiat Statuta Ordinariorum nihil actum est quoad Statuta iuris communis, vel Constitutiones Pontificias.

29 *Deinde, ignorantia iuris infligentis excommunicationem pro manuum iniectione in Clericum, non reuelat ab irregularitate si quis memor facti, & iuris ignarus, ordines in eo statu suscipiat, cap. cum illorum, de sent. excommu. ergo ignarus iuris, contrahit in facto manuum iniectionis, maiorem excommunicationem, & vltierus irregularitatem. Exempli gratia, si Petrus percussit Clericum, & ignorat Canonem inferentem propter hoc excommunicationem, & ita ignorat se esse excommunicatum si postea suscipiat Sacros Ordines, erit irregularis; seriatim ergo excommunicatus, alioquin enim non esset irregularis; at verò irregularitatem esse, habetur in d. c. cum illorum.*

30 *Præterea, vt ait Couar. vbi supra, §. 10. num. 9. quamuis quis ignoret penam ciuilem, nempe, quod fur, aut homicida suspendendus sit, si tamen furum, aut homicidium committat, penam Legis non euadet: cum satis sit, quod sciat, vel scire debeat, actum, quem committit, malum, & iure diuino, vel communi damnatum esse. Ergo pari ratione, licet quis ignoret penam excommunicationis a Lege inflictam pro actu iure diuino damnato, delictum committens excommunicationis penam non euadit. Denique Vgolin. eam probat, ex cap. 1. & vlt. de sentent. excommu. vbi habetur, impuberes in Canonem, & excommunicationem capi, quis sua dente diabolo, 17. quæst. 4. incidere; quandoquidem, de ipsis absoluentis ab ea excommunicatione ibi agitur. At verò ætas illa, quicquid videt ignorat, vt dixit Imper. in l. 1. impuberes, & ibi not. Bar. & alij, C. de falsi. monet, & proinde, nec ignorantia hominis excusat. Quæ omnia satis probabiliter ab auctoribus prædictis affirmantur: quia tamen aliorum opinio æquior mihi videtur, & penam potius restringendæ sint, quam ampliandæ, sit.*

31 *Sexta propositio.* Ignorans inuincibiliter Canonem Papæ, excommunicationis penam imponentem pro delicto, lege alioquin diuina damnato, quamuis sciat factum aliud esse illicitum malum, & damnatum, excommunicationem non incurrit, si delictum illud commiserit; Ita Ioan. And. in ca. vt animarum, & Domin. de sancto Geminiano ibidem, de Constitut. lib. 6. & Dom. Anto. licet priorem opinionem sequatur quoad alias penas, tamen quoad excommunicationem, hanc sententiam nostram defendit, vt refert eum sequutus Panormitanus, in cap. A nobis, r. num. 9. de sent. excommu. vbi ait hanc opinionem esse æquiores; & Innoc. in cap. Nouem de sent. excommu. ait, faciens Statutum contra Ecclesiasticam libertatem, ignorans esse contra Ecclesiasticam libertatem non ligatur sententia excommunicationis. Felinus in cap. cognoscentes, de Constitut. allegat multa ad vtramque partem, & tandem ad hanc declinat. Et expresse Angelica, in verbo, excommunicatio 7. casu vlt. num. 3. Syluester in verb. ignorantia num. 16. & in verb. excommunicatio 2. notab. 3. & in verbo, excommu. vlt. quæst. 3. Tabiena, verbo, excommu. 4. §. Secundo, & verbo, excommu. 7. post vltimum Casum §. Martij. Ledesim. 2. 4. quæst. 26. art. 6. post Concl. 4. Sotus 4. d. 3. ar. 9. ante fin. & 4. d. 2. quæst. 1. ar. 2. ante finem.

Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. & num. 274. Henriquez, lib. 13. de excommu. cap. 23. §. 2. & li. 4. ca. 4. §. 3. in anno. litera, X. & hanc etiam meo iudicio tenet S. Th. in Quod. lib. 1. art. 19. vbi ait, *Quod qui ignorat inuincibiliter, & agit contra Constitutionem Papæ, non peccat.* Ratio est: quia ad excommunicationem requiritur contumacia, & inobediencia contra Ecclesiæ præceptum, secundum illud Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus;* ignorans autem Legem Ecclesiæ, nec contumax nec inobediens Ecclesiæ dici potest, cum sit paratus obedire Ecclesiæ, si leges ipsius sciret. Etenim, cum Ecclesia pia mater sit, non videtur quod velit laqueos injicere animabus; quod tamen faceret, si ignorantia iusta & inuincibilis non excuset a penis Canoniciis, cum multæ sint excommunicationes in iure: sic enim oporteret quod omnes scirent ius Pontificium, quod fieri non potest. Vnde Nauar. vbi supra, cap. 27. num. 274. cum alijs plurimis eruditjs Curie, (vt loquitur) existimat multas Extrauagantes cum censuris grauissimis latas super criminibus damnatis; quarum nouitia nunquam tranſijt Pyrenæum, nec Alpes, non excommunicasse fideles eas penitus ignorantes, vnde subdit, quod percutiens Clericum, aut pastorem, aut dominum, & interpellans Monialem, vel virginem, ignoras probabiliter eorum qualitates, quas sciens id non fecisset, nõ incurrit penas extraordinarias pro illis additas, argum. cap. si verò, 2. & ibi Innoc. & DD. de sent. excom. & l. si quis ignorans, ff. de locat.

32 *Deinde.* Quantitas pænæ debet proportionari quantitati culpe, c. Felices, de pænis lib. 6. sed talis peccans, licet offendat Deum, contra cuius legem scit se facere, cique rebellis & inobediens sit; non tamen conditorem Canonis offendit, aut ei rebellis est, cum ipsum Canonem ignoret, & sit sine omni culpa respectu illius. Solum igitur puniri debet pæna legis diuinæ; quam præuocatur, non autem pæna excommunicationis, quæ non ligat nisi ratione contumacia, & contemptus, regulariter, arg. cap. Sacro, tit. de sent. excomm. & c. Nemo Episcoporum, i. 1. quæst. 3. cum similibus; qui contemptus non est in casu nostro, respectu Canonis, & consequenter nec incurritur pæna excommunicationis, quæ pro contemptu infligitur. Et denique, sicut in capit. vt animarum, de Constitut. lib. 6. statuit Pontifex, ne Statuta Ordinariorum ignorantibus ligent, etiam si pro delicto iure diuino damnato imponantur, vt ea ratione animarum periculis obuietur: Pari ratione, nec incurri debet excommunicatio iure Pontificio pro culpa Lege diuina damnata, vt sic etiam animarum periculis obuietur: vbi enim par ratio est, ibi parius esse debet, argum. l. Illud, ff. ad legem Aquil. & cap. 1. de translat. prælat. Nauar. to. 1. Confil. Conf. 1. num. 10. de deposito, lib. 3. immo, maius periculum esset in penis Pontificijs, quam in illis, quæ ab Ordinarijs imponuntur, cum plerumque difficilius sit Statuta Pontificia, quam Ordinariorum Constitutiones cognoscere. Hæc igitur opinio mihi æquior, veriorque semper visa fuit, maximè, cum pæna potius restringenda sint, quàm amplianda, arg. Reg. Odiæ, & Reg. In penis, de Reg. iur. lib. 6. Et quamuis vtraque opinio probabilitatem haberet hæc nostra tamen (vt rectè ait Sotus vbi supra, 4. dist. 2. 2. quæst. 1. artic. 2. prope finem, ver sic. Tertio demum arguitur) eligibilior est, ne absque vrgenti ratione homines aſſeramus tam granibus, & tam crebris excommunicationibus Pontificijs inuolui ignorantes, vnde maximum animarum periculum sequeretur: nimis enim durum est affirmare, obligari Indos, aut alios longè remotos a Curia Romana, Constitutionibus a Romano Pontifice editis pro peccato alias iure diuino damnato, addita excommunicationis pæna, priusquam aliqua dictarum Constitutionum nouita ad eorum aures perueniret, de quibus nec ipsi, si probabiliter inquirere tenentur: sic enim homines dubij semper essent, an pro delicto aliquo a se commisso excommunicationis pænam, Constitutionem aliqua Pontificia de nouo edita, incurrisent, id quod graue nimis & intolerabile esset.

33 *Nec obstat,* quod sæpe in excommunicationibus dicitur quod sufficit aſſerere in valuis S. Petri Romæ: quia vt rectè docet Angelica, vbi supra, id debet intelligi, quoad præ-

sumptionem fori contentiosi, vel quoad illos, qui sunt in culpa, vt nõ possint publicari in eorum terris: aliter sequeretur, quod quilibet teneretur habere procuratorem in Curia; vel studere iuri Canonico, aut inquirere quotidie quænam Constitutiones Pontificiæ indies emanent, quod nimis durum & absurdum esset affirmare.

34 *Ex quibus* constat, quid ad rationes in contrarium allatas respondendum sit. Ad illud enim capit. vt animarum, de constitut. lib. 6. Respondetur, quod cum eadem ratio sit, tam in Constitutionibus Pontificijs, quam in Statutis Ordinariorum, excommunicationem pro peccato alias iure diuino damnato imponentibus, idem ius consequenter statui debet: & ita ignorantia inuincibilis in vtriusque excusabit, crassa verò, & supina in neutro excusatur: falsum enim omninò est quod Adrianus & Driedo docent, Papam ibi ius aliquod nouum tulisse, sed solum iuris communis declaratio fuit: contra quod iudices ordinarij credere possent ignorantiam inuincibilem suorum Statutorum non excusare, vt eruditè Sotus vbi supra animaduertit. Ad ca. cum illorum, de sent. excommu. respondetur, Canonem illum intelligi de ignorantia crassa & culpabili, non autem de inuincibili, cum enim Canon ille de Clerici percussione, sit omnibus notissimus, vt ibi supponit Innocentius Papa III. ideo percussor ille præsumitur Canonem illum scire, & consequenter excommunicationem incurrisse: est enim ita culpa vt ait Angelica, verbo, excommu. 7. Casti vlt. num. 3. ignorate Canonem illum solemnissimum, Si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. quem omnes sciunt. Preterquam, quod Põsifex ibi indiscriminatim loquitur de ignorantia facti, & iuris, vt notat Sotus vbi supra, 4. dist. in c. 22. quæst. 1. articulo, non longe a fine, & colligitur ex fine dist. cap. cum illorum, ibi: *Circa reliquos, vero facti memoriam*: vel iuris peritiam, non habentes: constat autem secudum omnes ignorantiam inuincibilem facti excusare ab excommunicatione: Cum ergo censet illos excommunicatos, manifestum est loqui Pontificem ibi de ignorantia crassa & vincibili; Nihil ergo mirum est, quod tales vt pote excommunicati, & Ordines in eo statu suscipientes, fuerint irregulares habiti, cum ignorantia eorum culpabilis fuerit, quamuis enim absens, & ignorans excommunicari possit, & ita probabiliter ignorans se excommunicatum esse, si aliquod contra excommunicationem faciat, v. g. celebret, aut Ordines suscipiat, nec peccat, cum ignorantia excuset, & consequenter nec irregularitatem incurrit, quæ imponitur ob delictum, argum. cap. 15. quod de sent. excommu. lib. 6. (Sotus enim pro delinquente eum non habet, qui fecit id, quod delictum esse probabiliter ignorauit, cum ad peccatum requiratur, vt sit voluntarius) si tamen quis crassa laborans ignorantia, aliquid contra excommunicationem agat, hic vtique & peccatum committit, & irregularitatem incurrit: potest enim irregularitatis pæna incurri, vt notat Marin. l. de int. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Concl. 4. etiam si Canon inuincibiliter ignoretur, nõ sic excommunicatio: quia ad excommunicationem requiritur contumacia, quæ ad pænam irregularitatis non requiritur. Quod vero ignorans probabiliter seu inuincibiliter se excommunicatum excusetur, quo minus peccet, aut irregularis sit, si contra excommunicationem faciat, colligitur ex c. Apostolica, de Cleric. excommu. ministr. vbi dicitur: *Quod suspensionis probabiliter eguaris celebrans excusetur.* & par ratione, probabiliter in leuis excommunicationis, celebrans excusabitur, tum a peccato, tum ab irregularitate ob peccatum indicta, id quod expresse docent Glos. in dict. cap. Apostolica, in verbo, probabilis, & Henric. Bohic, ibidem, num. 1. Panorm. in cap. pastoralis §. verum, num. 15. de appell. Dominicus in ca. solet, de sent. excommu. lib. 6. Nauar. tom. 2. conf. conf. 3. num. 3. & 4. de sentent. excommu. lib. 6. Couar. in c. alma, mater, 1. p. §. 6. num. 9. & §. 7. num. 2. de sent. excommu. li. 6. & Vgò de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 5. Qui etiam id verum esse dicit, vbi quis scit se excommunicatum esse, sed dum aliquid contra excommunicationem facit, probabiliter eius non recordatur, & ita patet, quid ad argumenta Adriani responderi possit.

37 *Ad rationem* verò Couar. §. 10. num. 9. responderi potest:

est quod quavis ignorantia probabilis pena a Lege civili imposita pro delicto ex se malo, & illicito non excusetur pena Legis ordinaria & mediocri, proportionata delicto, eo quod delinquendo confitetur videtur in penam ordinariam, quae imponitur pro huiusmodi delicto, l. Imperatores, ff. de iure iur. in verbo, Te huic pena subdidisti, Bart. in l. ex hoc iure, in vlt. col. ff. de iust. & iure innocen. in c. in nostra, de rescr. Card. in Clem. Pastoralis, de sent. & re iudic. cum sit, aut scire debeat omni peccato, penam impositam esse, secus tamen in penis exorbitantibus de nouo a Lege impositis pro delictis iure communi prius damnatis, vt laicus probat Ioan. Crocius in repet. ca. vt animarum, num. 27. de Const. lib. 6. Ita licet ignorantia communiter nequeat esse iusta circa Legem naturalem, vel diuinam, quoad eius dispositiones, & consequenter peccans mereatur penam ordinariam pro talibus delictis indistincta, quia tamen potest esse ignorantia iusta, quoad penam humanitatis impositam, excusabitur quis per ignorantiam iuris ab omni pena extraordinaria, & exorbitante, & praesertim ab excommunicatione per Statutum, & legem generalem Papae lata, etiam pro facto de se illicito, quod scire esse illicitum, sed ignorat illam penam extraordinariam & exorbitantem esse impositam: quia est sciat, vel scire debeat id, quod facit esse malum, & puniendum iuxta naturam delicti, & proinde confitetur videtur in penam ordinariam a lege impositam pro delicto, nescit tamen, nec scire debet tantam penam, quanta est excommunicatione, quia nulla maior est in Ecclesia Dei, c. corripiantur 24. q. 3. pro illo delicto impositam esse, quam si sciret, delictum non commississet, vt laicus tradunt Ioan. Crocius, in d. repet. vt animarum, Nauar. in Man. cap. 27. num. 174. vers. Decimo tertio, citans ad hoc c. si vero, 2. de sen. excom. & l. si quis ignorans, ff. locati. & idem Nauar. to. 2. consil. 47. nu. 2. & consil. 48. nu. 1. consil. 50. nu. 4. & consil. 51. nu. 1. & consil. 52. nu. 4. & consil. 54. nu. 4. & 5. de sent. excom. lib. 5. Est enim haec differentia inter excommunicationem, & alias penas, vt Sotus 4. d. 22. quest. 1. art. 2. pro pe. finem. Mart. Ledes. 2. q. 24. art. 6. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 1. c. 9. §. 8. nu. 10. & Ioan. Crocius in repet. d. c. vt animarum, num. 30. testantur, quod excommunicatio neminem nisi inobedientem & contumacem, ac praevia monitione ligit, vt colligitur ex c. Nemo, 1. r. q. 3. & Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit & c. inobediens autem, contumax, aut contemnens non est respectu Ecclesiae, qui probabiliter Ecclesiae statutum ignorat: Reliquae vero pena naturae ipsius delicti sequuntur, cui per legem decretae sunt, etsi lex illa penalis ignoretur, cum lex ipsa naturalis dicit delicta mediocriter punienda esse lita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. quam nemo ignorare potest.

38 *Quae vero ab Vgol. ex c. 1. & fin. de sent. excomm. asseruntur, vel intelligenda sunt de impubere adhuc doli non capace, talis enim etas quicquid videt, ignorat, l. 1. §. impuberes, Codic. de fals. monet. & proinde nec excommunicationem, capit. si quis sua dente diabolo, 17. quest. 4. incurrit, vel si de impubere doli capace intelligantur, nihil mirum si excommunicationem illius cap. incurrisse dicatur, cum nec in illo, praedicti Canonis ignorantia inuincibilis vix esse poterit, & maxime in illis clericis, & alijs, de quibus ibi agitur.*

39 *Hinc deniq; constat, qua ratione fiat, vt absens, & ignorans excommunicari possit, vt initio huius capituli diximus, & tradunt glos. in cap. Apostolicae, in verbo, probabilis, & ibi Panor. num. 5. & Marian. Socin. senior, numer. 6. de cler. excomm. minist. & Nauar. tom. 2. cons. conf. 3. num. 3. de sen. excom. lib. 5. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 10. num. 7. de sent. excomm. lib. 6. & habetur rex. in c. cum sit Romana, §. vlt. & ibi glos. vlt. de appellat. id enim intelligitur de excommunicatione ab homine lata, sed praesertim monitione Canonica, iuxta Constitutionem, ca. Sacto, de sentent. excomm. Si enim Episcopus aliquem ad monuit, & noluit respicere potest eo ipso ille qui non corripit vitam, excommunicari, etiam ignorans illam sententiam, sed hoc est, quia prius monitus noluit obedire Ecclesiae: non tamen potest Episcopus aliquem excommunicare absentem ob aliquod factum, aut aliud delictum, si prius*

illum non admonuit, cum talis nulla ratione contemptor Ecclesiae dici possit, & pari ratione, in sententia lata a iure, requiritur contemptus Ecclesiae, qui in ignorante inuincibiliter eius Statutum esse non potest. Vnde Martin. Ledes. in 2. q. quest. 24. artic. 6. in fine, ex Syluestro vbi supra docet, quod quando Ecclesia a principio processit cum ignorantia inuincibili delinquentis etiam vsque ad excommunicationem, tunc ille ignorans non est excommunicatus, ut si quis citetur Romae in suo procuratore, & ipse ignorauit, & ipso sic ignorante, proceditur vsque ad excommunicationem, licet ille talis in foro exteriori praesumatur excommunicatus, tunc tamen excommunicatus non erit. Sicut etiam si Episcopus citat aliquem, & non est domi, sed solum de iurisdictione illa citatio domesticis illius, domesticus autem non referat illi, ipse ignorat inuincibiliter, & si Episcopus excommunicat, vere talis excommunicatus non est: cum in his casibus nullus sit contemptus nulla contumacia, aut inobedientia contra Ecclesiam, quae ad excommunicationem requiritur, vt ex Matth. 18. colligitur. Quando ergo, & quibus in casibus ab excommunicatione excusetur ignorantia, haec tenus dictum sit.

40 *Alia causa ab excommunicatione excusans est Impotentia moralis: vt si excommunicatio feratur contra aliquem, nisi debitum intra tale tempus soluat, qui tempore excommunicationis non habet, vnde soluat, ab excommunicatione excusatur. Sotus, 4. d. 22. quest. 1. artic. 2. vers. Secundo si feratur. Henriquez lib. 13. c. 18. §. 4. & cap. 2. sicut etiam excusatur, qui tempore assignato restituere aut soluere non potest sine graui detrimento bonorum superioris ordinis, vt fame, aut viti ex Caiet. cum S. Tho. 2. 2. q. 62. art. 8. Nauar. in Manual. ca. 17. num. 56. Henriquez, vbi supra, cap. 21. §. 2. excusatur autem ad tempus, si postea habeat, vnde restituat, aut soluat, totum aut partem debiti, soluere tenetur, alias incidit in excommunicationem, si modo iudex, qui Mandatum dedit, adhuc in officio durat, & debitor dum pecuniam habet, maneat sub eius iurisdictione, alias mandatum expirauit, cessante hominis iurisdictione in istum. Qui vero tempore quo excommunicatio lata est, habuit vnde solueret, & non soluit, & proinde excommunicatus est, hic per superuenientem impotentiam ab excommunicatione incurta non liberatur, vt Sotus & Henriquez vbi supra scribunt. Sic etiam, cum Episcopus sub excommunicatione iubet omnes ad processionem, vel aliquam Ecclesiam conuenire, non comprehenduntur impediti pro domus custodia, tales enim excusantur, & satis est quosdam conuenire de illa familia, vt alijs edictum referant. Et quando omnes parochi vocantur ad Synodum sub excommunicatione, impeditus legitime, excusatur ab excommunicatione, secundum ea quae tradunt Panor. in c. 2. num. 6. de testibus cogend. Syluest. verbo, excommunicatio, 2. Casu 12. num. 23. & verbo pena, §. 18. Nauar. in Manual. c. 27. num. 38. in fine. Henriquez lib. 13. c. 17. §. 1. in annot. lit. E. & ca. 18. §. 4. dummodo excusationem sibi facilem misit per nuncium, alias incurreret, arg. eorum quae habentur in c. venerabilibus, §. porro, de sentent. excomm. li. 6. & faciunt quae docet Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 11. num. 11. vers. illud vero non est omnittendum, de sentent. excom. lib. 6. & expressè Henriquez lib. 13. cap. 18. §. 4. qui addit non teneri talem ad mittendum procuratorem vice ipsius, sed satis esse, vt causam non comparendi iustam per nuncium, fidelem Episcopo significet.*

41 *Alia causa excusandi a peccato, & excommunicatione, est necessitas violentiae, seu imminens periculum mortis, metus grauis in familia, aut rei familiaris; quia licet legislator legem ferre possit, vt prius debeat quis mori quam ea frangere, atque adeo illam metu mortis infringere, esset peccatum mortale; pro morte autem vitanda non licet peccatum mortale, aut veniale committere, vt omnes Theologi docent; quia tamen Lex humana, etiam Ecclesiastica hactenus edita de rebus, quae de se non sunt intrinsecè male sunt, quia prohibita, non obligat cum tanto vitae periculo, ideo qui contra faceret metu mortis coactus, nec peccaret, nec excommunicatione contrafacientibus impositam incurreret: quod verum est, nisi metus incutiatur ab*
H extrinse-

extrinſeco in contemptum fidei Chriſtiane, aut Legum Eccleſiaſticarum, & Eccleſiaſticae cenſurae, vt colligitur ex his, quae tradunt S. Thom. in addit. 3. par. quaest. 23. art. 3. & Quodlib. 11. art. 9. Martin. Ledem. 2. 4. quaest. 25. ar. 3. in fine, Concl. 2. Sotus lib. 1. de iust. & iure, quaest. 6. art. 4. & Clar. 4. diſt. 22. quaest. 1. art. 4. poſt Concluſionem 5. verſ. Ad quaestionem ergo Corduba, Caſu 1. 42. Bart. Med. 1. 2. q. 96 art. 4. Nauarr. in Manual. c. 27. num. 36. & num. 239. & faciunt ea, quae docet in Manual. cap. 25. num. 84. & tom. 2. conſ. conſil. 16. num. 9. de haeret. lib. 5. & in c. Fraternitas, 12. quaest. 2. num. 16. & ſeq. & in c. inter verba, 12. quaest. 3. praelud. 3. numero 4. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 3. numer. 9. verſ. Quarto, licet haec, de ſenten. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 1. 3. de excom. c. 2. §. 2. Ioann. Maior 4. d. 18. quaestio. 4. Sylueſt. verbo, excommunicatio, §. dub. 14. Ioann. a Friburgo, in Summa Confeſſorum, tit. de ſenten. excomm. q. 16. §. & alij, vnde, ſi quis Tyrannus in contemptum fidei, & legis Chriſtiane, ſcilicet ad conuincendam fidem noſtram, & legem falſam eſſe, & nullius valoris, aut ieiunium frangere, aut feſtum violare cogat, quempiam, mortem comminando, mori potius ius debet, quam legem Eccleſiaſticam violare, propter diuinum praecipuum, quo tenetur fidem confeſſeri, non obſtante periculo mortis. Ceterum, ſi incutiatur metus mortis alia de cauſa, v.g. ex ne-

quitia hominis ſclerati, Legem Eccleſiaſticam cum tanto diſcrimine ſeruare non tenetur.
 42. *Similiter* ſi quis Tyrannus incutiatur metum mortis Saacerdoti, niſi celebret coram excommunicatis, ſi id fiat in contemptum Eccleſiaſticae cenſurae, ad oſtendendum vanam eſſe poteſtatem Eccleſiae, tenetur potius mori, fidem conſitendo, quam peccare celebrando. Ceterum ſi fiat alia de cauſa, quia v.g. Praetor, aut Princeps aliquis excommunicatus, non in contemptum Eccleſiae, ſed ad oſtendendum ſe non eſſe excommunicatum, vel pro ſua libidine talem metum incuteret, non peccaret celebrando, nec cenſuram aliquam incurreret, cum Eccleſiae in hoc caſu non tanti referat prohibere commercium excommunicatorum, quam vitam hominis conſeruare, immo addit Sotus, forte non eſſe conſilium illa de cauſa vitam periculo exponere, Et hoc modo intelligendi ſunt Adrian. in 4. tract. de Clauibus, q. 3. ver. octaua exceptio, & Caieta. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 125. art. 1. & tom. 3. Opus. tract. nono, & alij; Sed quia de hacre commodior agendi locus erit, quando agemus de obligatione vitandi excommunicatos, haec interim de cauſis, quae ab excommunicatione regulariter excuſare ſolent, & de hoc primo libro, dicta ſufficiant.

Finis Libri primi.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]